

STATENS SIVILRETTSFORVALTNING

Lån av midler tilhørende person med verge

Instruks og retningslinjer til fylkesmennene

Gjeldende fra: 1. juli 2013

Innholdsfortegnelse

Instruks om utlån av midler tilhørende personer med verge	3
1 Bakgrunn og omfang	3
2 Forholdet til långiver	3
3 Oppnevning av setteverge	3
4 Særlige tilfeller	3
5 Betyggende sikkerhet	3
6 Fastsettelse av rente- og avdragsvilkår	4
7 Betyggende oppbevaring av pantobligasjoner hos fylkesmannen	4
Retningslinjer for utlån av midler tilhørende personer med verge	5
1 Midlertidig verge/setteverge	5
2 Settevergens uttalelse	5
3 «Særlige tilfeller»	5
4 Krav om dokumentasjon	6
5 Hvor stor andel av personen med verge sine midler kan lånes ut forutsatt at vilkårene ellers er oppfylt?	6
6 En helhetsvurdering	6
7 Kravet til betyggende sikkerhet	6
8 Rente- og avdragsvilkår	7
9 Oppfølging av låneforholdet	7
10 Søknad om bruk av kapital til andre enn vergen og vergens nærstående	7

Instruks om utlån av midler tilhørende personer med verge

1 Bakgrunn og omfang

Fylkesmannen kan samtykke til utlån fra midlene tilhørende en person med verge til vergen eller vergens nærstående, jf. vergemålsloven § 39 første ledd bokstav j.

Denne instruks om utlån av midler fra en person med verge er fastsatt av Statens sivilrettsforvaltning som sentral vergemålsmyndighet i medhold av § 14 i forskrift til vergemålsloven av 15. februar 2013, jf. § 39 første ledd bokstav j. Instruksen er gyldig fra 1. juli 2013.

Instruksen gjelder for fylkesmannens behandling av søknader om utlån av midler tilhørende personer med verge. Instruksen gjelder både for lån fra mindreårige og voksne med verger.

2 Forholdet til långiver

Dersom det er aktuelt å låne ut midler tilhørende en voksen person med verge, må vedkommende samtykke hvis han eller hun er i stand til å forstå hva lånedisposisjonen innebærer.

En konklusjon om manglende samtykkekompetanse må dokumenteres.

Voksne med verge som ikke er fratatt den rettslige handleevnen kan gjennomføre en lånedisposisjon på egen hånd, jf. vergemålsloven § 21. Personen med verge kan motsette seg at en slik disposisjon fra vergen gjennomføres, jf. vergemålsloven § 33, forutsatt at vedkommende er i stand til å forstå hva det innebærer.

3 Oppnevning av setteverge

Fylkesmannen skal oppnevne midlertidig verge (setteverge) for personen med verge, når det søkes om lån fra personens midler. Vergen anses som inhabil i forhold til persongruppen nevnt i vergemålsloven § 39, første ledd bokstav j, jf. § 34.

Den midlertidige vergen skal på vegne av personen med verge vurdere hvorvidt utlån av personens midler er tilrådelig. Den midlertidige vergen skal avgi en skriftlig uttalelse til bruk for fylkesmannens behandling av søknaden.

4 Særlige tilfeller

Av vergemålsforskriften § 14 fremgår at samtykke til utlån kun kan gis i «særlige» tilfeller.

Fylkesmannen skal vurdere om det foreligger et særlig tilfelle i den aktuelle saken før det kan gis samtykke til lånedisposisjonen.

Samtykke til utlån av personens midler skal kun gis unntaksvis. For nærmere angivelse av hva som kan utgjøre særlige grunner, se retningslinjer fra Statens sivilrettsforvaltning for utlån av midler tilhørende person med verge.

5 Betryggende sikkerhet

Av vergemålsforskriften § 14 fremgår at utlån kun kan gis dersom det stilles «betryggende sikkerhet» for midlene.

Pant i fast eiendom vil ofte være betryggende, og normalt vil det være den eneste aktuelle form for sikkerhet som stilles.

Pantesikkerheten må ligge innenfor 60 % av eiendommens lånetakst. Dersom eiendommen er beheftet fra tidligere må tidligere låneforhold og lånet fra personen med verge ligge innenfor grensen på 60 %.

Fylkesmannen skal se til at det fremlegges lånetakst fra autorisert takstmann. Ved tvil kan det bes om takst fra to uavhengige takstmenn.

6 Fastsettelse av rente- og avdragsvilkår

Fylkesmannen skal fastsette rente- og avdragsvilkår for lånet.

Ved lån fra mindreårige skal lånet være tilbakebetalt innen oppnådd myndighetsalder. Der det er den mindreåriges verger som søker om lån, og vergene har omsorgen for barnet, kan det for fastsettelse av rentevilkårene, tas hensyn til den mindreåriges plikt til selv å bidra til sin egen forsørgelse. I tilknytning til gammel lov ble ofte kr 30 000 ansett som et passende beløp. Det må imidlertid nå vurderes konkret i hver enkelt sak.

For nærmere angivelse av momenter for fastsettelse av rente- og avdragsvilkår, se retningslinjer fra Statens sivilrettsforvaltning for utlån av midler tilhørende person med verge.

7 Betryggende oppbevaring av pantobligasjoner hos fylkesmannen

Fylkesmannen skal sørge for betryggende oppbevaring av pantobligasjonene i egen bankboks eller safe.

Retningslinjer for utlån av midler tilhørende personer med verge

1 Midlertidig verge/setteverge

Som følge av vergens inhabilitet (etter § 34) er oppnevning av midlertidig verge/setteverge, jf. vergemålsloven § 27, påkrevd. Settevergen skal på vegne av personen med verge vurdere hvorvidt utlån av hans eller hennes midler er tilrådelig.

Det må før oppnevning foretas en vurdering av habiliteten til den personen som er foreslått som midlertidig verge. Der de økonomiske sidene ved saken krever særskilt kompetanse, bør en verge med særlig økonomisk kompetanse velges.

2 Settevergens uttalelse

Settevergen skal blant annet gi en uttalelse som omfatter økonomien til personen med verge, hvordan et lån vil innvirke på økonomien, om det er i vedkommendes interesse at lånet gis, om det vil bli betryggende sikret og hvordan betaling av renter og avdrag kan gjennomføres, herunder størrelsen på avdrag og rentesats. Fylkesmannen bør utarbeide en veiledning til settevergene for utforming av en uttalelse.

Settevergens uttalelse vil være en del av fylkesmannens avgjørelsesgrunnlag. Fylkesmannen er ikke bundet av settevergens konklusjon.

3 «Særlige tilfeller»

Selv om vergemålsloven åpner for at fylkesmannen kan samtykke til utlån er dette ment å være en unntaksordning. Personen med verge skal ikke ha en utlånsfunksjon i forhold til sin verge og andre nærstående.

Lån av midler til vergen/vergens nærstående kan innebære flere ulemper for personen med verge, og da særlig for mindreårige. Her er særlig tenkt på:

- Verdioverføring til vergen
- En større økonomisk risiko enn ved ordinær plassering ved at både risikoen for tap og for lavere avkastning øker
- Påvirkning av den mindreåriges råderett over sine egne midler etter fylte 18 år – Fylkesmannen har ikke hjemmel til å følge opp saken etter myndighetsalder
- Lånet kan innebære et økonomisk tilskudd til vergen/husholdningen, som fremfor å avhjelpe en prekær økonomisk situasjon gir rom for forbruk/velferd. Det kan igjen innebære at offentlige støtteordninger avlastes på bekostning av personen med verge.

Det er ikke tilstrekkelig for innvilgelse av lån at vergen ønsker en større økonomisk handlefrihet, og ordinære lånemuligheter skal benyttes før det søkes om lån fra personen med verge.

For lån fra mindreårige vil det etter en helhetsvurdering kunne foreligge et særlig tilfelle om lånet er med på å:

- sikre den mindreårige bedre oppvekstvilkår
- gi vergen mulighet til å beholde vergen og den mindreåriges opprinnelige bolig
- opprettholde den mindreåriges tilknytning til miljø/skolekrets o.a.

I de tilfeller hvor en mindreårig arver en avdød forelder, og gjenlevende ønsker å foreta skifte, vil utlån av deler av arven i noen tilfeller kunne være aktuelt.

Gjenlevende har ikke alltid kontante midler til å løse ut barna. Å gi barna eierandeler i eiendom kan vanskeliggjøre vergens frie disponering over eiendommen, blant annet med hensyn til pantsettelse for eget låneopptak. Fylkesmannen må imidlertid foreta en grundig vurdering i hvert enkelt tilfelle.

Fylkesmannen vil også kunne få saker hvor en mindreårig har mottatt erstatning fra Norsk Pasientskadeerstatning. I utgangspunktet bør reglene om utlån her kunne praktiseres mer liberalt. Vergene vil gjerne ønske å låne en del av erstatningssummen for å finansiere kjøp av en mer egnet bolig, tilpasset barnets funksjonshemming. Et eventuelt lån vil komme i tillegg til og være uavhengig av den del av erstatningen som er øremerket boligtilpasning. Lån av barnets midler til dette formålet må være siste utvei- foreldrene må først undersøke (få hjelp til å undersøke) hvilke andre støtteordninger de kan gjøre nytte av for å slippe å ta opp lån for å legge til rette for barnets funksjonshemming.

4 Krav om dokumentasjon

Utlån av midlene til personen med verge skal ikke fungere som en erstatning for lån ytt av banker/finansinstitusjoner. Det bør derfor innhentes dokumentasjon på at ordinære banker/finansinstitusjoner har gitt avslag på lån til vergen/vergens nærstående.

Det må fremlegges dokumentasjon på søkers inntekts- og formuesforhold, for vurdering av øvrige finansieringsmuligheter og betjeningsevne.

5 Hvor stor andel av personen med verge sine midler kan lånes ut forutsatt at vilkårene ellers er oppfylt?

Som utgangspunkt bør det ikke samtykkes til å låne ut over 50 % av midlene til personen med verge.

Dess lavere andel av den totale formue som søkes lånt, jo mer aktuelt vil det kunne være å gi samtykke til utlån. Fylkesmannen må imidlertid foreta en helhetsvurdering av sakens momenter.

6 En helhetsvurdering

Begrepet «særlige tilfeller» gir rom for skjønn og en konkret helhetsvurdering i den enkelte sak. Det sentrale moment i helhetsvurderingen er hva som totalt sett er til beste for personen med verge.

En grunnleggende forutsetning er at «betryggende sikkerhet» kan stilles.

7 Kravet til betryggende sikkerhet

Det fremgår av vergemålsforskriften § 14 at «betryggende sikkerhet» for de lånte midler er et minimumskrav for at fylkesmannen kan gi samtykke til utlån. Det er imidlertid ikke slik at god nok sikkerhet i seg selv automatisk tilsier at lån kan ytes.

Pantesikkerheten må ligge innenfor 60 % av eiendommens nettoverdi etter fastsetting ved lånetakst.

Kravet til sikkerhet kan i unntakstilfeller fravikes der eiendommen som stilles som sikkerhet skal brukes til boligformål for barnet. Sikkerheten må likevel være betryggende.

Takst fra autorisert takstmann bør ikke være eldre enn 6 måneder, og skal ikke være eldre enn ett år regnet fra søknadsdato. Det må også foreligge dokumentasjon fra bank/finansinstitusjon på eventuell annen lånebyrde, som ikke er eldre enn 1 måned på søketidspunktet.

8 Rente- og avdragsvilkår

Utgangspunktet for låneforholdet er at lånet ytes på ordinære markedsvilkår. Rente- og avdragsfrihet må vurderes særskilt. Lånesøker vil ofte ønske både rente- og avdragsfrihet, ettersom vergen/nærstående gjerne ikke har fått eller hatt mulighet til å betjene et ordinært banklån. Vilkårene for lån skal bygge på hva som er i långivers interesse, og hva gjelder mindreårige må siktemålet være at eventuelle avtaler om renter og avdrag skal sørge for at lånet er tilbakebetalt innen långiver når myndighetsalder.

For å avgjøre om markedsvilkårene kan fravikes, må det foretas en vurdering av den økonomiske situasjonen til vergen eller vergens nærstående, sammenholdt med interessene til personen med verge.

Det kan ses hen til hva avkastning av midlene på kapitalkonto ville ha vært om midlene hadde blitt stående der. I tillegg vil det kunne vurderes rentefritak dersom årlig rente av midlene utgjør et beløp som det ville vært naturlig at barnet bidro med til egen oppfostring.

Den midlertidige vergen bør komme med anbefaling om de vilkår som skal settes.

9 Oppfølging av låneforholdet

Fylkesmannen må ha rutiner for oppfølging av låneforholdet, og foreta ny vurdering av vilkårene (rentebetingelser mm), minimum hvert annet eller tredje år.

Det kan være naturlig at vergen eller den nærstående sender inn ny dokumentasjon på øvrig lånebyrde, betalingsevne m.m., i forbindelse med at fylkesmannen vurderer vilkårene på ny.

10 Søknad om bruk av kapital til andre enn vergen og vergens nærstående

Retningslinjene kommer til anvendelse så langt de passer ved søknad om bruk av kapital som skal utbetales som lån fra vergekonto til andre enn vergen og vergens nærstående.